

CONSILIEREA PENTRU INTEGRARE SOCIO-PROFESIONALĂ CA ETAPĂ A STRATEGIEI PRIVIND COMBATEREA ABANDONULUI ȘCOLAR

ROXANA AXINTE*

Abstract:

The consequences of the dropout phenomenon are complex and generate concerns about how to find ways to intervene from the part of all categories of specialists. Here we present the results of an investigation that highlighted the need for student counseling. Students participating in the survey come from school communities characterized by factors that can favor the phenomenon of school dropout. The problem under consideration was the opportunity to introduce and run some counseling projects / activities that would favor school integration and later the socio-professional integration of the disadvantaged groups. The results obtained support the fact that the counseling activities are important for the students. They have the role of transmitting information, providing procedural and emotional support to improve the learning difficulties of students. All these specialized approaches contribute to the adaptation / integration of school pupils. In the long run, these counseling actions are milestones of professional counseling and guidance opportunities for all students. In conclusion, these actions can be considered as a preliminary step in vocational guidance because they provide information on future schooling opportunities, access criteria in vocational training schools, and provide support for a decision to further pursue studies.

Keywords: counseling, school integration, student, profession

Résumé:

Le phénomène de l'abandon scolaire a des conséquences complexes et suscite chez les spécialistes dans divers domaines le besoin d'identifier des modalités d'intervention. Nous présentons ici les résultats d'une recherche qui a mis en évidence le besoin de conseil chez les élèves. Les élèves participant à cette recherche proviennent de communautés scolaires caractérisées par des facteurs pouvant favoriser l'apparition du phénomène d'abandon scolaire. La question analysée était celle de l'opportunité d'initier et développer des projets/activités de conseil visant à favoriser l'intégration scolaire, et ultérieurement socioprofessionnelle, des groupes défavorisés. Les résultats obtenus montrent que les activités de conseil sont importantes pour les élèves. Ces activités ont pour rôle de transmettre des informations et d'offrir du soutien méthodologique et émotionnel pour atténuer les difficultés d'apprentissage des élèves. Toutes ces démarches spécialisées contribuent à l'adaptation et l'intégration scolaire des élèves. Sur le long terme, ces actions de conseil représentent des étapes à parcourir, afin que tous les élèves aient l'opportunité de bénéficier de conseil et d'orientation professionnelle. Nous en concluons que ces actions peuvent être considérées comme une étape préliminaire de l'orientation professionnelle, car elles offrent des informations concernant les possibles parcours scolaires ultérieurs, concernant les critères d'accès aux établissements d'enseignement professionnel et parce qu'elles apportent un soutien à la prise de décision de poursuite des études.

Mots-clés: conseil, intégration scolaire, élève, profession

Introducere

Într-un articol referitor la problematica abandonului școlar este menționat următorul aspect: „*părăsirea sistemului educativ înaintea obținerii unui certificat de studii ... este unul dintre fenomenele cele mai îngrijorătoare...*”¹. Identificăm în această afirmație două aspecte

importante: problema (părăsirea sistemului educativ) și nevoia de consiliere privind orientarea școlară și profesională (vizând obținerea unui certificat de studii pentru a demonstra că dețin competențele necesare practicării unei profesii).

La o primă constatare, abandonul se reduce la cuantificarea în procente a copiilor care renunță la studii, însă consecințele pe termen lung se reflectă direct asupra ratei șomajului și a integrării sociale. Un alt aspect este nivelul de trai care se află în legătură directă cu nivelul educațional. Important este de analizat și modelul oferit de viitorii părinți. Putem presupune că acei părinți care abandonează școala, vor fi majoritatea un „*model de urmat pentru proprii copii*”?! este

* Dr., lector universitar asociat, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași/ Universitatea Tehnică Gheorghe Asachi, Iași. E-mail: roxana.bobu@gmail.com.

¹ A se vedea Hatos, A., (2009), *Riscul abandonului școlar la adolescenții din școlile urbane: între constrângeri structurale și climat organizațional*, Analele Institutului de Istorie „G. Barițiu”, Series Humanistica, tom VII, 2009, p. 115–125, Cluj Napoca.

de dorit un astfel de fenomen? Cu siguranță nu! Ei nu au studii, nu dețin o calificare, întâmpină dificultăți în identificarea unui loc de muncă. Există posibilitatea ca acest aspect să se repete la fiecare generație. Practic pentru fiecare copil care abandonează studiile există probabilitatea de a crea o situație de risc, peste ani, atunci când va fi adult și va avea o familie și un copil sau mai mulți.

Dacă activitățile de consiliere nu își regăsesc cadrul legal de a fi realizate, o posibilă consecință în plan social a absenței acestora este fenomenul șomajului. Pot fi aduse în discuție numeroase cauze însă o întrebare legitimă ar putea fi: *Oare prin intermediul activităților de consiliere derulate în anii de școlaritate, putem contribui în vreun fel? Putem să intervenim și eventual să micșorăm acest procent? Cum? Când?* etc. Un posibil răspuns poate fi reprezentat de accesul elevilor la sprijin specializat de consiliere, pentru realizarea unei opțiuni profesionale adecvate. Acest tip de activitate se află în strânsă corelație cu frecventarea școlii de către copii. Astfel identificăm o etapă preliminară a procesului de orientare socio-profesională a elevilor. Aceasta realizează o conexiune intrinsecă, clară din punct de vedere teoretic pentru specialiști, ceilalți participanți la actul educațional nesensibilizând acest aspect. Ei consideră că aceste activități sunt foarte diferite și chiar le ierarhizează valoric, după criteriile prestabilite de ei. Frecvent activitățile specifice consilierii pentru orientare profesională se regăsesc pe un loc secundar. Condiționarea dintre abandon și activitățile de orientare educațională și profesională este dată de menținerea elevilor în sistemul educațional, de frecventarea cursurilor de către aceștia, de susținerea lor atunci când se confruntă cu dificultăți în plan școlar.

O consecință imediată a părăsirii sistemului educațional, conduce în mod direct la lipsa accesului la servicii de consiliere profesională. Lipsa informațiilor despre rutele educaționale care pot fi urmate, despre condițiile de acces în școlile care le pot asigura calificarea pentru o meserie, se regăsesc mai târziu în probleme de natură socială. Sunt tineri care nu au posibilitatea de a accesa un loc de muncă, deoarece nu dețin o calificare. Nu sunt angajați și nu au un contract de muncă, deci din punct de vedere legal discutăm despre: șomaj,

dificultăți de integrare socială, scăderea nivelului de trai, apartenența lor la diferite categorii de grupuri dezavantajate.

Astfel accesul tinerilor la educație, accesul lor la servicii de consiliere și orientare profesională constituie un element important al tranziției lor spre rolul de adult și, implicit, a celui de persoană activă în plan social.

Este prematur să aducem în discuție nevoia de consiliere socio-profesională, într-o etapă a școlarității când elevii se pot afla în situații de risc de abandon școlar? Considerăm că este important ca de la vârste școlare mici elevii să se preocupe de traseul lor educațional și profesional. Această preocupare este reflectată și în plan internațional. În perioada 2014-2016 (Canada)² a fost derulat un studiu care a avut drept scop identificarea percepției referitoare la *dezvoltarea timpurie a carierei copiilor de vârstă școlară mică*. Au fost valorificate opiniile profesorilor, părinților și a copiilor. Una din ideile importante, prezentate de studiu, se referă la faptul că pe măsură ce copii participă la activități care le dezvoltă abilitățile și interesele, ei încep să înțeleagă tot mai multe despre carieră.

La nivel național, regăsim un studiu referitor la situația tinerilor fără un loc de muncă, coordonat de Institutul de Științe ale Educației și publicat în 2016³. S-a constatat că majoritatea tinerilor sunt conștienți de rolul școlii. Astfel cei care, din diferite motive, au abandonat școala, au recunoscut că dificultățile lor de integrare în câmpul muncii sunt datorate lipsei unui certificat de finalizare a studiilor, precum și a unui certificat care să ateste că dețin o calificare pentru o meserie. La nivelul țării (în perioada efectuării studiului) exista un procent de 31-42% șomeri tineri, înregistrați oficial. De menționat că numărul real poate fi considerat mult mai mare, deoarece nu toți tinerii se înregistrează ca șomeri. Dintre aceștia, cei care au abandonat/părăsit timpuriu școala reprezintă

² A se vedea Cahill, M., Furey, E., *The early years. Career Development for Young Children. A Guide for Educators*, CERIC, Foundation House, Toronto, 2017.

³ A se vedea Mitulescu, S., Plăeșu, A., Dalu, A.M., Neașu Dalu, C.C., Boeru, I., Iftode, O., Manu, M., Ștefănescu, I., (2014-2015), *Aspecte privind incluziunea socială a tinerilor aflați în afara sistemelor de educație, formare și ocupare profesională (NEET)*, Institutul de Științe ale Educației, București.

grupul cel mai dezavantajat, deoarece au cele mai mici șanse de a se integra pe piața muncii. Alte aspecte, care întrețin această stare de fapt, țin de sfera caracteristicilor personale, cum ar fi: lipsa încrederii în sine, sentimentul că nu au reușit să facă anumite lucruri la timp și că de acum este tardiv, că nu a fost nimeni alături de ei ca să le ofere un sprijin emoțional sau informațional. Acestea sunt consecințe generate de *lipsa oportunității acestor tineri în perioada când erau elevi de a participa/beneficia de activități specifice consilierii.*

Un raport de cercetare aplicativă și diagnoză publicat în 2011⁴ a avut în vedere analiza situațiilor de risc de părăsire timpurie a școlii, a elevilor de gimnaziu. Am regăsit aceiași idee de sprijin acordat elevilor, *bazată pe activități de consiliere privind adaptarea la școlaritate și cunoașterii parcursului educațional*, cu rol de a diminua consecințele părăsirii timpurii a școlii.

Nevoile elevilor de consiliere sunt multiple, dar toate acțiunile au drept scop facilitarea procesului de adaptare la cerințele școlii. Rezultatele de amploare anticipate au în vedere pregătirea elevilor pentru a fi persoane active în câmpul muncii și în plan social. Un elev adaptat, va avea rezultate, își va face planuri de viitor, va fi un adult care deține o calificare care îi va oferi oportunitatea de a identifica un loc de muncă.

La nivel particular, sprijinul acordat elevilor poate viza abordarea conținuturilor învățării astfel încât aceștia să manifeste o atitudine de acceptare a școlarității și de interiorizare a rolului școlii pe termen lung. Toate aceste acțiuni sunt etape preliminare ale formării și dezvoltării competențelor cheie, a acelor abilități necesare pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Tot ce are legătură cu profesia, cu o conduită adecvată la locul de muncă, în consecință are o legătură directă cu ceea ce reprezintă consilierea socio-profesională.

Un alt studiu publicat în 2017⁵ aduce în atenție sintagma *dezvoltării competențelor noncognitive*

⁴ Raport de cercetare aplicativă și diagnoză, (2011), *Program educațional integrat de facilitare a tranziției din ciclul de învățământ primar în ciclul de învățământ gimnazial în vederea prevenirii insuccesului școlar la elevi*, proiect 63189.

⁵ A se vedea Țibu, S., L., (2017), *Consilierea și orientarea în curriculumul școlar gimnazial-studiu comparativ*, Institutul de Științe ale Educației, București.

la elevi și a legăturii intrinseci dintre acestea și reducerea abandonului școlar. Autorii studiului precizează că „le regăsim sub diferite aspecte și denumiri: competențe socioemoționale, soft-skills, abilități de viață, inteligență emoțională, trăsături de personalitate sau caracter, calități morale. Ele se referă la un set de cunoștințe, abilități și atitudini care stau la baza succesului școlar și profesional. Competențe specifice derivate din competențele noncognitive includ printre altele: autoeficacitate, competențe de management al carierei etc.”

Descriere investigație

Pentru a evidenția nevoia de consiliere, la nivelul elevilor de gimnaziu din medii dezavantajate, prezentăm rezultatele unei investigații realizate în județul Iași.

Scopul investigației: identificarea percepțiilor elevilor, din școlile în care există posibilitatea riscului de abandon școlar, privind introducerea unor activități/proiecte de consiliere.

Premisele care au stat la baza realizării investigației au avut în vedere, ca ulterior să fie elaborate programe de consiliere care să urmărească:

- reducerea numărului elevilor aflați în situație de abandon școlar;

- stimularea finalizării învățământului obligatoriu și îmbunătățirea ratei succesului școlar, prin activități de consiliere, destinate elevilor din grupuri dezavantajate;

- stimularea participării elevilor aflați în situație de risc de abandon școlar la activități de consiliere, care să îi motiveze să participe și la programe recuperare/remediere școlară;

Selecția școlilor participante, s-a realizat pe identificarea unor factori comuni: dezvoltarea socio-economică a zonei și existența unor grupuri defavorizate de elevi. Au fost selectate trei unități școlare (1/mediu urban și 2/mediu rural). Numărul total al celor care au participat a fost de 150. Analiza opiniilor elevilor a identificat:

- nivelul de informare referitor la activitățile școlare de tip proiect (realizate în afara programului școlar obligatoriu, sub îndrumarea profesorilor sau altor specialiști);

– interesul manifestat pentru anumite tipuri de activități (individuale, de grup, dezvoltare abilități, achiziție de informații);

Pentru a evidenția nevoia de consiliere a elevilor pentru *reușită școlară, iar ulterior pentru reușită în plan social (activitate profesio-*

sională și viața personală) prezentăm, unul dintre aspectele avute în vedere. Acesta se referă la preferințele elevilor pentru anumite activități specifice de consiliere, care ar putea fi implementate în școli prin intermediul activităților de tip proiect.

criteriu/școala	Șc. nr. 1 (mediu urban)	Șc. nr. 2 (mediu rural)	Șc. nr. 3 (mediu rural)
a) Activități de interacțiune și de grup – cunoașterea celorlalți, comunicare, relaționare.	78,37%	43,75%	73,33%
b) Activități pentru dezvoltarea încrederii în sine.	67,56%	37,50%	66,66%
c) Activități pentru gestionarea situațiilor de eșec în plan școlar.	74,37%	43,75%	73,33%
d) Activități cu rol de sprijin pentru înțelegere și învățare.	70,27%	81,25%	46,66%
e) Activități de informare – profesii.	60,27%	81,25%	76,66%
f) Alte tipuri de activități: organizarea timpului; gestionarea stresului, motivare etc.	8,11%	93,75%	–

Propunerile de activități au urmărit acoperirea a trei domenii care vizează dezvoltarea competențelor noncognitive (școlar, socio-emoțional și dezvoltarea carierei). Din perspectivă teoretică aceste subdomenii au o delimitare clară, însă în plan acțional regăsim aspecte comune. Activitățile care urmăresc dezvoltarea acestor abilități au în vedere: imaginea de sine, autoeficacitatea școlară, autoreglarea învățării, gestionarea emoțiilor, relaționarea cu ceilalți, abilitatea elevului de a elabora planuri de viitor. Sentimentul de autoeficacitate are o legătură intrinsecă cu atitudinea elevului față de sine și rezultatele obținute de el (promovabilitate, ierarhizare la nivel de grup, valorizare/apreciere). Acestea se regăsesc reflectate în rezultate cuantificabile în plan școlar, în termeni de reușită sau nereușită academică.

Analizând opțiunile elevilor constatăm că aceștia:

– conștientizează importanța abilităților sociale (comunicare, relaționare – item a);

– recunosc nevoia de sprijin pentru a face față cerințelor școlarității (item c și d);

Un aspect care a diferențiat grupurile de elevi, este specific mediului de proveniență. Elevii din mediul rural sunt interesați de conturarea unei opțiuni profesionale mult mai devreme, comparativ cu cei din mediul urban. Acest rezultat, poate fi considerat un reper pentru introducerea timpurie a activităților de consiliere pentru

orientare școlară și profesională în școlile din mediul rural.

Constatările prezentate susțin ideea pe care dorim să o promovăm referitoare la legătura intrinsecă dintre diferitele laturi ale procesului de consiliere din plan educațional. Concretizarea rezultatelor tuturor acestor activități o regăsim la finalul perioadei de școlaritate obligatorie într-o decizie de orientare școlară și profesională. La nivel general, această decizie este un rezultat specific consilierii pentru carieră.

Concluzii

Un factor relevant pentru a descrie o „școală bună” este generat de evoluția pe care fiecare copil o înregistrează din momentul începerii activității școlare și până în momentul încheierii statutului său de elev în respectiva instituție. Evoluția sa poate fi cuantificată în achiziții cognitive net superioare față de ceea ce știa la început, dar și apreciată din perspectiva schimbărilor atitudinale sau comportamentale. Dacă el a venit dezorientat și la final are o imagine despre ceea ce dorește să realizeze în viață, dacă era prea independent și la final acceptă să lucreze și în grup, dacă dorește să își facă planuri de viitor în care include și alte etape de școlaritate putem afirma că efectele sunt pozitive. Toate aceste elemente se vor reflecta în calitatea învățării și vor avea efecte pe termen lung asupra vieții și carierei lor.

La nivel european se consideră că părăsirea timpurie a școlii constituie un risc pentru dezvoltarea societății. Este considerat un fenomen care trebuie să se regăsească în atenția factorilor de decizie, a practicienilor și a beneficiarilor din sistemul educațional. Sugestiile de intervenție au ca mesaj de bază, recomandarea de a reconsidera „rolul consilierii și orientării în carieră în scopul prevenirii abandonului școlar”. Rezultatele studiilor efectuate au evidențiat probabilitatea ridicată pentru elevi de a continua studiile și de a fi activi în procesul învățării, dacă au avut ocazia să își facă planuri referitoare la carieră.

Activitățile de consiliere, organizate în școli, au rolul de a-i determina pe elevi să devină conștienți, să învețe să își contruiască și să monitorizeze singuri parcursul lor educațional și profesional. Astfel, se evită apariția situației când tinerii care au abandonat școala se confruntă cu următorul paradox: nu au experiență profesională, nu pot să-și găsească un loc de muncă; cât timp nu lucrează, nu pot să dobândească experiență profesională. Din altă perspectivă abandonul școlar îi determină pe tineri să accepte orice loc de muncă pentru a-și asigura existența zilnică.

Sugestii de urmat în cadrul programelor de consiliere:

- crearea contextului pentru dezvoltarea competențelor necesare de a face față cerințelor școlarității;

- crearea contextului pentru dezvoltarea competențelor noncognitive;

- crearea contextului pentru exersarea soft skillsurilor necesare adaptării la un loc de muncă;

Conform unui raport⁶, elaborat în cadrul proiectului „Abandonul timpuriu și perspectivele tinerilor pe piața muncii” era prevăzut ca până în anul 2020 să fie implementate măsuri care să faciliteze accesul tinerilor la servicii de consiliere în carieră.

Considerăm că o recomandare optimistă ar avea în vedere și elaborarea de măsuri, care să permită accesul la servicii de consiliere a elevilor în toate unitățile școlare, atât în mediul urban, dar în mod special cel rural, unde în prezent această oportunitate nu există. La nivel național încă nu

regăsim în organigrama tuturor școlilor existența unui specialist în consiliere școlară.

Bibliografie:

- Badea D., Cuciureanu M. (2007), *Drepturile și responsabilitățile copilului în context școlar*, Institutul de Științe ale Educației, București;
- Balica M. (coord.) (2010), *Abandonul timpuriu și perspectivele tinerilor pe piața muncii*, Institutul de Științe ale Educației, București;
- Cahill M., Furey E. (2017), *The early years. Career Development for Young Children. A Guide for Educators*, CERIC, Foundation House, Toronto;
- Hatos A. (2009), *Riscul abandonului școlar la adolescenții din școlile urbane: între constrângeri structurale și climat organizațional*, Analele Institutului de Istorie „G. Barițiu”, Series Humanistica, tom VII, Cluj Napoca.
- Jigău M., Fartușniuc C. (coord.) (2012), *Estimarea dimensiunii fenomenului de abandon școlar folosind metodologia analizei pe cohortă. Sub-eșantion de unități școlare din rețeaua zep, incluse în campania de participare școlară „Hai la școală!”*, Editura Alpha MDN, București;
- Ministerul Educației Naționale (2016), *Raport privind starea învățământului preuniversitar din România*;
- Mitulescu S., Plăeșu A., Dalu A.M., Neacșu Dalu C.C., Boer, I., Iftode O., Manu M., Ștefănescu I. (2014-2015), *Aspecte privind incluziunea socială a tinerilor aflați în afara sistemelor de educație, formare și ocupare profesională (NEET)*, Institutul de Științe ale Educației, București;
- Muscă A. (coord.) (2010), *Sistem de monitorizare a absolvenților în perspectiva consilierii pe toată durata vieții*, Institutul de Științe ale Educației, București;
- Nogueira A. M. (coord.) (2011), *Studiu privind reducerea abandonului școlar timpuriu în UE*, Parlamentul European, Bruxelles;

⁶ A se vedea Balica, M. (coord.) (2010), *Abandonul timpuriu și perspectivele tinerilor pe piața muncii*, Institutul de Științe ale Educației, București.

- Raport de cercetare aplicativă și diagnoză (2011), *Program educațional integrat de facilitare a tranziției din ciclul de învățământ primar în ciclul de învățământ gimnazial în vederea prevenirii insuccesului școlar la elevi*;
- Țibu S. L. (2008), *Calitatea învățământului: perspectiva învățării permanente rolul profesorului în dezvoltarea competențelor de învățare permanentă ale elevilor*, Institutul de Științe ale Educației, București;
- Țibu S. L. (2017), *Consilierea și orientarea în curriculumul școlar gimnazial-studiu comparativ*, Institutul de Științe ale Educației, București.